

658.315
ΛΥΤ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ν. ΛΥΤΡΑΣ

Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
αρ. εισ. 14373

ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ
ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
ΑΘΗΝΑ, 1992

Όλα τα αντίτυπα υπογράφονται από το συγγραφέα ή σφραγίζονται από τον εκδότη

Φωτοστοιχειοθεσία: Ν. Μαυρομμάτης & ΣΙΑ ΕΠΕ, Μάγερ 11
104 38 Αθήνα, Τηλ.: 52.44.555 και 52.21.792
Ατελιέ: Πάρης Καρδαμίτσης-Ντίνα Αναγνώστου: 64.30.477
Εξώφυλλο: Βαγγέλης Συρίγος: 36.41.150
Εκτύπωση: Κ. Πλέτσας-Ζ. Καρδάρη Ο.Ε. 36.35.723
Βιβλιοδεσία: Δημ. Κωνσταντίνου και ΣΙΑ ΟΕ: 57.49.426
Επιμέλεια: Στάθης Νικητόπουλος

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "INTERBOOKS"
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 18, ΑΘΗΝΑ - 106 80
ΤΗΛ.: 36.33.629

Αφιέρωση

Σε εκείνους που με οποιαδήποτε
ιδιότητα πασχίζουν συνεχώς,
για ένα καλύτερο, δικαιότερο και
ορθολογικό εργασιακό μέλλον
της ανθρωπότητας...

«Μόνο τρεις συμβουλές έχω να δώσω στους νέους:

εργασία, εργασία, εργασία...».

OTTO VON BISMARCK

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα

Πίνακας ελληνικών και ξένων συντομογραφιών	15
Πρόλογος	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

1.1. Διαχρονική εξέλιξη και προβληματική των Εργασιακών Σχέσεων	25
α) Οι πολιτισμοί του χεριού και της μηχανής	26
β) Η εργασία στην αρχαία Ελλάδα	28
1.2. Σχολές και τάσεις των Εργασιακών Σχέσεων	29
1.3. Οι σύγχρονες απαιτήσεις των εργαζομένων	30
1.4. Κοινωνικο-οικονομικά συστήματα και Εργασιακές Σχέσεις	32
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 1ου Κεφαλαίου	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

2.1. Εισαγωγικά	39
2.2. Εργασία και κοινωνικό πλαίσιο	40
2.3. Παραγωγική εργασία και απασχόληση	43
α) Παραγωγική και μη παραγωγική εργασία	43
β) Απασχόληση και μη απασχόληση	44
2.4. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και οι ανάγκες των εργαζομένων	45
α) Motivation (Παρόθηση-Παρακίνηση)	46
β) Η οργάνωση του ατόμου στην κοινωνία	54
2.5. Επαγγελματικό ενδιαφέρον και αμοιβή	60
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 2ου Κεφαλαίου	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1. Εισαγωγικά	75
3.2. Χαρακτηριστικά σύγχρονης επαγγελματικής δραστηριότητας	76
α) Γενικά	76
β) Οι δομές απασχόλησης	77
γ) Ο καταμερισμός της εργασίας	78
δ) Η σύγχρονη επαγγελματική δραστηριότητα	79
3.3. Οι περιβαλλοντικές συνθήκες	80
3.4. Είδη διοίκησης και εργαζόμενοι	82
α) Εισαγωγικά	82
β) Είδη διοίκησης επιχειρήσεων	84
3.5. Σχέσεις ηγεσίας - εργαζομένων	88
3.6. Η ισότητα των δύο φύλων στην εργασία	90
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 3ου Κεφαλαίου	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

4.1. Εισαγωγικά / στο επίκεντρο ο άνθρωπος	105
4.2. Επαγγελματικός προσανατολισμός, η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση	106
α) Η σημερινή πραγματικότητα	108
β) Η σπουδαιότητα της επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού	109
4.3. Μεθοδολογία συμμετοχής των εργαζομένων στην τεχνολογική μεταβολή	111
α) Τα δεδομένα της έρευνας	112
β) Το πολιτικό πλαίσιο	113
γ) Γενικές διαπιστώσεις	113
4.4. Αναφορά στις ελλείψεις τεχνικών ικανοτήτων	115
α) Από τη μελέτη στην έρευνα και τις απόψεις της I.R.D.A.C.	116
β) Συμπεράσματα και συστάσεις	117
4.5. Η Αύξηση της παραγωγικότητας και η σύνδεσή της με την αμοιβή	132
α) Οι παράμετροι αύξησης της παραγωγικότητας	132
β) Σύνδεοντας την αμοιβή με την παραγωγικότητα	134
4.6. Κοινωνικοί εταίροι ή Κοινωνικοί ανταγωνιστές;	136
α) Γενικά	136
β) Η τριμερής συνεργασία στην Ευρώπη	138
γ) Η ελληνική εμπειρία	139

4.7. Η σπουδαιότητα του ελεύθερου χρόνου για το άτομο	140
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 4ου Κεφαλαίου	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ

5.1. Εισαγωγικά	161
5.2. Η προσωπικότητα στην εργασία	162
α) Εισαγωγικά για την προσωπικότητα	162
β) Έννοια και ορισμός	162
γ) Οι θεωρίες της προσωπικότητας	163
δ) Βασικά στοιχεία καθορισμού της προσωπικότητας	164
ε) Ταξινομήσεις ή τυπολογίες της προσωπικότητας	164
ζ) Δύο θεωρίες προσωπικότητας που ενδιαφέρουν την εργασία	165
5.3. Αντίληψη και εργασία	168
α) Έννοια-Ορισμός αντίληψης	169
β) Το οριακό σημείο αίσθησης/ Ο νόμος του "Weber"	170
γ) Ο σχηματισμός της αντίληψης	171
δ) Παράγοντες επηρεασμού της αντίληψης	172
ε) Η επιλογή ή επιλεκτικότητα στην αντίληψη	174
5.4. Ψυχολογικές επιδράσεις στην εργασία	176
α) Το άγχος (στρες)	176
β) Η εντατικοποίηση στην εργασία	178
γ) Η ψυχολογική κόπωση	178
δ) Η ανία και η πλήξη	179
5.5. Ψυχολογικές συνέπειες ενδο-επιχειρησιακών διενέξεων	180
α) Η α-πειθαρχία και η ανυπακοή	181
β) Από τη μομφή στην απόλυση	181
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 5ου Κεφαλαίου	182

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ, Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ, ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ

6.1. Εισαγωγικά για τις θεωρίες οργάνωσης	193
6.2. Η δυναμική των ομάδων στην οργάνωση	196
6.3. Κράτος και Εργασιακές Σχέσεις	198
6.4. Το κράτος — διαιτητής στις εργασιακές σχέσεις	199
6.5. Το κράτος — εργοδότης στις εργασιακές σχέσεις	201

6.6. Η αποκέντρωση και οι επιδράσεις της στο άτομο	205
Βιβλιογραφικές σημειώσεις / Παραπομπές 6ου Κεφαλαίου	207

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

7.1. Μορφές συγκρούσεων εργασίας	219
α) Η αποχή από την εργασία / η απεργία	220
β) Άλλες μορφές εργασιακών συγκρούσεων	221
7.2. Η κοινωνιολογία του συνδικαλισμού και των επαγγελματικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων	222
7.3. Συνδικαλισμός και Εργασιακές Σχέσεις στην Ελλάδα	224
α) Συνοπτική διαχρονική πορεία του ελληνικού συνδικαλισμού	225
β) Προβληματική του σημερινού ελληνικού συνδικαλισμού	226
7.4. Συνδικαλιστική εκπαίδευση και Ινστιτούτα Εργασίας	229
Βιβλιογραφικές Σημειώσεις / Παραπομπές 7ου Κεφαλαίου	231

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

8.1. Εισαγωγικά	243
8.2. Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία	244
α) Η έρευνα του θέματος στην Ελλάδα	245
β) Συμπερασματικά	246
8.3. Η Επέκταση του χρόνου διακοπών	247
α) Ο σύγχρονος τουρισμός και οι προεκτάσεις του	247
β) Εργασιακά θέματα και τουρισμός	249
γ) Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου αντιστρατεύεται τις διακοπές	250
δ) Η ψυχολογική απόβλυνση λόγω διακοπών	251
8.4. Η επαγγελματική συνείδηση και η σημασία της	252
8.5. Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στη σύγχρονη κοινωνία	255
8.6. Νέοι εργασιακοί θεσμοί	256
α) Η αυτοδιαχείριση	257
β) Η συμμετοχή των εργαζομένων στη Διοίκηση	258
γ) Αποκρατικοποιήσεις μια πολύπλοκη διαδικασία	259
8.7. Η Εργασία στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	261
α) Η αναζήτηση απασχόλησης	261
β) Εγκατάσταση	263
γ) Ίσα δικαιώματα για τους άνδρες και τις γυναίκες	271
δ) Αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε όλη την Κοινότητα	273

ε) Η προστασία των εργαζομένων στην επιχείρηση	275
ζ) Περιθαλψη	277
8.8. Μάνατζμεντ Ολικής Ποιότητας και Εργασιακές Σχέσεις	278
8.9. Μέθοδοι και τεχνικές υποκίνησης εργαζομένων, εποπτεία και αξιολόγηση προσωπικού	280
α) Μέθοδοι και τεχνικές υποκίνησης	281
β) Εποπτεία — Αξιολόγηση προσωπικού	281
8.10. Τα νέα δεδομένα στα θέματα ασφάλειας, υγιεινής, ωραρίου και ελαστικότητας	282
α) Η ασφάλεια και η υγιεινή των εργαζομένων	282
β) Το Ευρωπαϊκό Έτος Ασφάλειας και Υγείας	283
γ) Ωράριο και ελαστικότητα	284
8.11. Το Ιαπωνικό μοντέλο Εργασιακών Σχέσεων	286
α) Μια απόπειρα ερμηνείας του ιαπωνικού μοντέλου	287
β) Απόπειρα κατανόησης των ιαπωνικών Εργασιακών Σχέσεων	288
γ) «Karoshi»: ο θάνατος από υπερβολική εργασία	288
8.12. Η ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσιών (Ε.Ο.Κ.)	291
8.13. Ανεργία - υποαπασχόληση και νέες μορφές εργασίας	295
α) Η σύγχρονη ανεργία	296
β) Υποαπασχόληση και νέες μορφές εργασίας	299
Βιβλιογραφικές Σημειώσεις / Παραπομπές 8ου Κεφαλαίου	301

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι Εργασιακές Σχέσεις μπροστά στον 21ο αιώνα	321
--	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακες - Διαγράμματα	327
Ενδεικτική βιβλιογραφική παρουσίαση	353
Ευρετήριο όρων — εννοιών	365
Ευρετήριο Ονομάτων	369
Χρήσιμες διευθύνσεις για τους ασχολούμενους με τις Εργασιακές Σχέσεις	375

Πρόλογος

Ο κλάδος των Εργασιακών Σχέσεων —που αυτήν την περίοδο βρίσκεται στο επίκεντρο της επικαιρότητας τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, εξαιτίας των σημαντικότερων αλλαγών που επήλθαν από την κατάρρευση των καθεστώτων των χωρών του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού» — αποτελεί απόρροια της αναγκαιότητας του ατόμου να συμβιώσει σε ένα δεδομένο χώρο με άλλα άτομα, μέσα και από την εργασία.

Επειδή η εργασία αποτελεί μια πανάρχαια διαδικασία ένταξης και προσαρμογής μέσα στο κοινωνικό σύνολο, η οποία σε όλες τις φάσεις της παγκόσμιας ιστορίας του ανθρώπου συνάντησε δυσχέρειες και χάσματα ανάμεσα στο προσδοκώμενο από την κοινωνία και το πραγματοποιούμενο από τα άτομα. Και με την έννοια αυτή, η *εργασία* σαν προσδιοριστικός παράγοντας και κυρίαρχη μεταβλητή της οικονομικής δραστηριότητας μιας κοινωνίας απασχόλησε από παλιά την επιστημονική σκέψη.

Στην πορεία των αιώνων ουδέποτε ο άνθρωπος έπαψε, να αναζητά τρόπους και μεθόδους καλύτερης οργάνωσης της εργασίας, βελτίωσης των όρων εργασίας για το άτομο, δημιουργίας πλαισίων θεσμοθέτησης των εργασιακών σχέσεων και ακόμη, τεχνικές στην εργασία για επαγγελματική επιτυχία. Παρ' όλα αυτά, όλα τα ουσιώδη ζητήματα που αφορούν τις Εργασιακές Σχέσεις δεν θα είχαν προχωρήσει και δεν θα γνώριζαν τη σημερινή ανάπτυξη, αν δεν είχαν συνδράμει με το δικό τους —ιδιαίτερα καθοριστικό και αναλυτικό τρόπο— τόσον η *ψυχολογία* όσο και η *κοινωνιολογία* της εργασίας τα τελευταία σαράντα περίπου χρόνια.

Ωστόσο, πρέπει να λεχθεί εκ των προτέρων, ότι η ψυχολογία και η κοινωνιολογία της εργασίας δεν είναι οι μόνοι επιστημονικοί κλάδοι, που συνέβαλαν αποφασιστικά στη σημερινή ανάπτυξη των Εργασιακών Σχέσεων, μιας και πολλοί άλλοι διαφορετικοί κλάδοι και τεχνικές (που θα παρουσιασθούν στη συνέχεια), προδιαγράφουν το επίπεδο της *πολυεπιστημονικής ανάλυσης* (ή καλύτερα διεπιστημονικής) που απαιτεί το θέμα.

Μεταπολεμικά έγινε ιδιαίτερα κατανοητό ότι, παρά τις πολλαπλές βελτιώσεις που επήλθαν, παρά την ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού, παρά την εισβολή της μηχανής σε κάθε επίπεδο, δεν εξέλειπαν ούτε οι συγκρούσεις μεταξύ των εργαζομένων, ούτε δημιουργήθηκε μια κοινωνία από την οποία να απουσιάζουν τα αντιτιθέμενα συμφέροντα και οι διενέξεις μεταξύ

των διαφόρων επαγγελματικών ομάδων ή να έλυσε το σημερινό μείζον ζήτημα της ανεργίας και των πολλαπλών επιπτώσεών της στον κόσμο.

Με τον τρόπο αυτό, ο κλάδος των Εργασιακών Σχέσεων έρχεται σήμερα να δώσει το πραγματικό εννοιολογικό περιεχόμενο στο σύγχρονο *εργαζόμενο*, μέσα από τη δημιουργία ορθολογικών *ανθρώπινων σχέσεων* μέσα στη διαδικασία της εργασίας, να ρυθμίσει τα θέματα καλών σχέσεων προϊσταμένων-υφισταμένων, να οριοθετήσει το πλαίσιο ικανοποιητικής απόδοσης, να εντοπίσει τα προβλήματα και τις δυσχέρειες την ώρα της δουλειάς και να συμβάλλει τελικά στην αύξηση της παραγωγικότητας μιας κοινωνίας, στο μέγαλωμα της «πίττας» και, ουσιαστικά μέσω των παραπάνω, στην καλύτερη ανθρώπινη διαβίωση και την κοινωνική ευημερία.

Αυτό το σκοπό έχει το παρόν πόνημα, που απευθύνεται σε όλους εκείνους, που επιθυμούν να εμβαθύνουν στα ψυχολογικά και κοινωνιολογικά προβλήματα της σύγχρονης εργασίας, είτε σαν *σπουδάζοντες* είτε σαν *διδάσκοντες*. Θα πρέπει να τονιστεί εδώ, ότι το βιβλίο αυτό έχει σχεδιαστεί και δομηθεί με βάση τις εκπαιδευτικές ανάγκες γενικά και σε σχέση με τη διδασκαλία του μαθήματος στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, στο περίγραμμα των οποίων έχει βασιστεί, με πολλές σημαντικές προσθήκες.

Παρ' όλα αυτά, επειδή ανάλογα βιβλία έχουν δει το φως της δημοσιότητας στη χώρα μας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, στόχος του υπογράφοντος ήταν, να δώσει το *σημερινό* πλαίσιο ανάλυσης του κλάδου μετά από μια σειρά κοσμογονικών αλλαγών στον πλανήτη μας, χρησιμοποιώντας τη σύγχρονη *βιβλιογραφία* και *αρθρογραφία*, το πλούσιο υλικό επίκαιρων ρεπορτάζ και τόσο την πρακτική *εμπειρία* διάφορων εργασιακών χώρων, όσο και τη δεκαετή εκπαιδευτική πείρα παράδοσης αυτού του μαθήματος στη Σχολή Ικάρων της Π.Α., στα Τ.Ε.Ι. Αθηνών και Ηρακλείου Κρήτης και στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, στο Ρέθυμνο.

Στοχεύει δε σαν πόνημα, να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των σπουδαστών των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων και των Κέντρων Ελεύθερων Σπουδών, να προσθέσει ένα λιθαράκι στην ήδη υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία και να αναδείξει για *πρώτη* φορά μια σειρά νέων ζητημάτων των Εργασιακών Σχέσεων, που τέθηκαν με έμφαση τα τελευταία 10-15 χρόνια σε διεθνές επίπεδο και αφορούν και την Ελλάδα στην πορεία της προς τον 21ο αιώνα.

Το βιβλίο έχει διαιρεθεί σε *εννέα* κεφάλαια και σε πενήντα υποκεφάλαια, τα οποία στοχεύουν στην πληρέστερη κατανόηση των βασικών εννοιών. Θα πρέπει όμως ο αναγνώστης του βιβλίου και ο σπουδαστής να λάβει υπόψη του, ότι τα κεφάλαια 3, 4, 5, 6, 7 και 8 —πλήρως ντοκουμενταρισμένα με όλα τα *τελευταία στοιχεία* και τις *διεθνείς εξελίξεις*— αποτελούν την πεμπτούσια του κλάδου σήμερα και συνεπώς απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Κυρίως διότι αναφέρονται σε θέματα που στο εγγύς μέλλον, θα απασχολήσουν και την Ελλάδα και τους Έλληνες εργαζόμενους, όπως και τη Δημόσια Διοίκηση και τη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

Σημειώνεται ότι οι βιβλιογραφικές παραπομπές έχουν τεθεί για λόγους πρακτικούς στο τέλος κάθε κεφαλαίου σαν πρώτη προσέγγιση των βιβλιογραφικών πηγών, ενώ στο *Παράρτημα* ο αναγνώστης θα βρει κατά σειρά: τους πίνακες, την ενδεικτική βιβλιογραφία, ορισμένες χρήσιμες διευθύνσεις, τα ευρετήρια των εννοιών και των ονομάτων του κειμένου.

Σε όλους όσους συνέβαλαν στη συγγραφή και έκδοση του βιβλίου αυτού και ιδιαίτερος στον καθηγητή του Τ.Ε.Ι. - Αθηνών κ. Νίκο Ηγουμενάκη, στη σύζυγό μου Σόνια Αθ. Δροσοπούλου (δικηγόρο και κοινωνιολόγο) και στον εκδότη κ. Στάθη Νικητόπουλο, εκφράζω από εδώ τις θερμές μου ευχαριστίες. Προσδοκία κάθε συγγραφέα είναι να αξιοποιηθεί η δουλειά του, όμως βασικός κριτής της επιτυχίας ή μη είναι ο αναγνώστης..

Αθήνα, 1992

Δρ. Περικλής Ν. Λύτρας

«Μ' αρέσει η δουλειά, με γοητεύει.

Μ' αρέσει να την έχω κοντά μου.

Μπορώ να κάθομαι να την κυττάω επί ώρες.

*Η ιδέα όμως πως θα την τελειώσω κάποτε,
μου ραγίζει την καρδιά...».*

JEROME JEROME ΚΛΑΡΚΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ο Δρ. Περικλής Ν. Λύτρας σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Δημόσια Διοίκηση στην Παντείο Α.Σ.Π.Ε., Πολιτική Κοινωνιολογία (μεταπτυχιακό D.E.A.) και Εφαρμοσμένη Πειραματική Ψυχολογία (μεταπτυχιακό D.E.A.) στο Πανεπιστήμιο Paris X -Nanterre της Γαλλίας. Το 1981 ανακηρύχθηκε Διδάκτορας Πολιτικών Επιστημών της Παντείου Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών.

Παρακολούθησε το Α' Ξενογλωσσό Σεμινάριο της ΕΟΚ (1976), πήρε μέρος σε πολιτικές και κοινωνικές έρευνες (1975-79) και (1982-85) και υπήρξε δύο φορές υπότροφος του Κοινοφελούς Ιδρύματος «Αλ. Ωνάσης», το 1978 και 1982 (για εκπόνηση διδακτορικού και υπηγεσίας αντίστοιχα).

Χρημάτισε Ειδικός Επιστήμονας του Πανεπιστημίου Κρήτης (Σχολή Φιλοσοφική, τμήμα Κοινωνικών και Φιλοσοφικών Σπουδών, Ρέθυμνο (1987-90) έκτακτος Καθηγητής της Σχολής Ικάρων της Π.Α. (1982-87), έκτακτος Καθηγητής του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου-Κρήτης (1986-89), έκτακτος Καθηγητής του Τ.Ε.Ι. - Αθήνας (1987-89), του ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ (1984 ως σήμερα), του Ε.Β.Ε.Α. (1984-87), του Eurocentre College (1979 ως σήμερα), του Κ.Α.Ε. (1981-83) και του Tourism (1982-1984). Είναι τακτικός Καθηγητής Εργασιών Σχέσεων και Τουριστικής Ψυχολογίας του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας. Χρημάτισε Σύμβουλος Δημοσίων Σχέσεων της «Skoufopoulos ΑΕ» (1985-88) των «Εκδόσεων Παπαζήση Α.Ε.Β.Ε.» (1984-88) του «Γ.Σ. Ηλιούπολης» (1984-86) και άλλων επιχειρήσεων. Παράλληλα υπήρξε συνεργάτης της Τηλεόρασης της ΕΤ-1 και της Ραδιοφωνίας της ΕΡΤ-2 από το (1985-88), ενώ στη δεκαετία 1980-90 υπήρξε αρθρογράφος πολλών αθηναϊκών εφημερίδων και περιοδικών όπως λ.χ. «Κέρδος», «Αυγή», «Τουριστική Αγορά», «Τα Νέα», «Τουριστικά Θέματα», «MANAGER», «Έθνος», «Ελευθεροτυπία», «Αγορά», κ.λπ. και Διευθυντής Σύνταξης του «Tourism Newsletter» 1985.

Είναι υπεύθυνος των Κοινοτικών Προγραμμάτων της Ε.Μ.Ι. Α.Ε. (τομέας τουρισμός) σε ενδο-επιχειρησιακή εκπαίδευση, σύμβουλος Δημοσίων σχέσεων των εκδόσεων «Interbooks» και της «ΚΑΡΔΕΕ Α.Ε.».

Είναι μέλος πολλών ελληνικών και ξένων επιστημονικών και επαγγελματικών εταιρειών και ενώσεων, Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Έγωσης Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού Ελλάδος (Ε.Δ.Σ.Τ.Ε) ανελλιπώς από το 1987, Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Εταιρείας Τουρισμού (ΕΛ.Ε.Τ.), ιδρυτής και Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών-Μελετών Ανάπτυξης (Ι.Τ.Ε.Μ.Α.) και μέλος του Δ.Σ. της Εταιρείας Ψυχολογίας και Εφαρμοσμένης Νευροφυσιολογίας στην Αθήνα (Ε.Ψ.Ε.Ν.Α.).

Το 1985 του απενεμήθη το Α' Βραβείο Τουριστικής Συγγραφής (τομέας Μελετών) της Ε.Δ. & Σ.Τ.Ε. για το βιβλίο του «Τουριστική Ανάπτυξη» και το 1989 Έπαινος της Ε.Δ. & Σ.Τ.Ε. για τα βιβλία του «Τουριστική Ψυχολογία» και «Τουριστική Κοινωνιολογία».

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953 και είναι έγγαμος με τη Δικηγόρο-Κοινωνιολόγο (ΔΕΑ) Σοφία Αθ. Δροσοπούλου και πατέρας τριών παιδιών.